

NATUREN MÄNNISKORNA TEKNIKEN

SGU
Sveriges geologiska undersökning

BERGSSTATEN 2012

Utdrag ur SGUs verksamhetsberättelse
och årsredovisning 2012

Bergsstaten - en del av tillståndprocessen

Nu råder det något av en gruvboom i Sverige och det prospekteras för fullt efter fyndigheter runt om i landet. Ett hundratal företag söker efter mineral. Men först behövs ett undersökningstillstånd från Bergsstaten, som är den del av SGU som beslutar i frågor om tillstånd för prospektering och bearbetning av mineral enligt minerallagen.

Den som tror sig kunna hitta eller bryta mineralfynd måste enligt minerallagen först begära ett tillstånd från Bergsstaten.

– Ett sådant undersökningstillstånd ger under en period ensamrätt till prospektering inom området, men en förutsättning är förstås att man klarar prövningen hos oss, berättar Åsa Persson, som är Bergmästare, det vill säga chef för Bergsstaten.

Om det finns risk att undersökningsarbetet kan medföra fysisk skada på marken måste prospektören först upprätta en arbetsplan, där det framgår när och hur prospekteringen ska utföras. Markägare och nyttjanderätts-havare ska få arbetsplanen och har sedan tre veckor på sig för att komma med eventuella invändningar. Om inte parterna kan komma överens har prospektören möjlighet att begära att Bergsstaten prövar och – om den godkänns – fastställer arbetsplanen. Den som söker tillståndet, som

gäller för tre år, måste bland annat kunna täcka kostnader för eventuella skador. Vissa enklare former av undersökning, som

Bergsstaten inrättades 1637 och är därmed en av de äldsta statliga verksamheterna i Sverige. Med anledning av 375-årsjubileet gav SGU ut en bok, som i bild och text beskriver en viktig del av Sveriges gruvhistoria.

”Prospektering tillför kunskap till nytta för samhället. Därför kräver vi att informationen på sikt kommer alla till del.”

Åsa Persson, bergmästare

blockletning, kräver normalt inget särskilt tillstånd från Bergsstaten eller markägaren utan kan genomföras med stöd av allemansrätten.

– Vår rekommendation är att man ändå tar kontakt med markägaren och berättar om de planer man har, säger Åsa Persson.

PROSPEKTERING I ALLAS INTRESSE

Tillgången på malm och mineral, och kunskapen om hur man kan använda dem, har i stor utsträckning bidragit till det välstånd vi har i Sverige. Så kommer det även att vara i fortsättningen. Mineralnäringen har en nyckelroll för samhällets framtida teknik. En stor del av ny energi-effektiv och miljövänlig teknik är till exempel helt bero-

Beviljade bearbetningskoncessioner

År	2009	2010	2011	2012
antal	4	4	2	6

Antal ansökningar om undersökningstillstånd

År	2009	2010	2011	2012
antal	241	214	191	211

Mineraljakten

Intressanta fynd kan också göras av privatpersoner, bland annat i tävlingen Mineraljakten, som arrangeras av SGU med ekonomiskt stöd från främst LKAB. I 45 år har den organiserade mineraljakten bedrivits i Norrland. Under 2012 utvidgades verksamheten till att omfatta en större del av landet. Förutom att Mineraljakten är en liten men viktig pusselbit för prospekteringsbolagen så bidrar den också till att öka kunskapen om Sveriges geologi.

Många mineralfynd hittas på helt nya platser som inte varit kända för detta tidigare. Ett exempel är guldgruvan som öppnade i Svartliden 2004 och som började med att ett intressant guldfynd lämnades in till Mineraljakten.

2012 belönades många mineraljägare i flera län, bland annat Kenneth Rimmenhorn och Lars Björkbom från Järvsö, som hittade ett block med rik koppar-, zink- och blymineralisering i ett område utan tidigare kända mineraliseringar.

ende av tillgången på sällsynta jordartsmetaller. En elhybridbil innehåller nästan 15 kilo sällsynta jordartsmetaller. Även vardagstekniken kräver stora mängder mineral. Till exempel innehåller en mobiltelefon ett 40-tal viktiga metaller. En del av de här materialen kan återvinnas, men återvinningen kan bara svara för en mindre del av framtidens behov. Det krävs därför nyproduktion av många viktiga metaller och mineral. Att utvinningen sker i Sverige har många fördelar. Här har vi bland annat en strikt miljölagstiftning, som ska säkerställa att produktionen sker under stränga miljökrav.

BEARBETNINGSKONCESSION

När en fyndighet bedöms som ekonomiskt och tekniskt möjlig att utvinna kan Bergsstaten utfärda ett tillstånd för gruvdrift, en bearbetningskoncession, för ett avgränsat område. Prövningen av en sådan ansökan görs tillsammans med länsstyrelsen, som bland annat granskar om platsen kan accepteras med hänsyn till andra markanvändningar, som till exempel rennäring. Om tillstånd för utvinning utfärdas enligt minerallagen gör sedan miljödomstolen en miljöprövning, där inverkan på miljön i en vidare mening prövas. Man kan säga att platsens lämplig-

het prövas vid bearbetningskoncessionen medan miljödomen främst behandlar hur verksamheten får bedrivas. Domstolen fastställer i beslutet villkor för verksamheten.

EN MODERN BESLUTSINSTANS MED ANOR

Bergsstaten grundades redan 1637 under Axel Oxenstiernas ledning, och fyllde alltså 375 år under 2012. Bergsstatens uppgift är att besluta om tillstånd för prospektering och gruvverksamhet och att övervaka branschen. Tidigare var bergmästarämbetet uppdelat i flera distrikt, men sedan 1998 är Bergsstaten samlad med hela landet som verksamhetsområde, med en bergmästare som chef.

Bergmästaren var tidigare ordförande i bergstinget, som var en domstol som dömde i gruvrelaterade rättstvister. Även idag avgör Bergsstaten tvister mellan markägare och gruvbolag.

Bergsstaten blev 2009 en del av SGU, där Bergsstaten är organiserat som en avdelning med särskilda beslutsbefogenheter.

Bergsstatens huvuduppgifter är att:

- besluta i frågor om tillstånd för prospektering och bearbetning av mineral enligt minerallagen.
- utöva tillsyn över gruvverksamhet i landet, framför allt med avseende på hushållningen med mineraltillgångarna och inverkan av gruvverksamheten på angränsande sakägare.
- ge information om lagstiftningen och pågående prospektering och bearbetning till företag, markägare myndigheter och allmänheten.

”Två av många platser jag besökt under året är Gällivare och Kiruna. I dessa och andra gamla gruvorter spirar i dag framtidstron. Det investeras, nyanställs och görs stora satsningar inom forskning och utveckling. Glädjande är också att gruvnäringen möjliggör arbete för många unga människor.”

Ur kung Carl XVI Gustavs Jultal 2012

Bergsstaten

Enligt SGUs instruktion ska SGU handlägga ärenden enligt minerallagstiftningen samt bidra till att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser

Bergsstaten ingår från och med den 1 januari 2009 i SGU som en avdelning med särskilda beslutsbefogenheter. Bergsstaten leds av bergmästaren. Kontor finns i Luleå och Falun. Bergsstaten prövar ansökningar om tillstånd för undersökning och bearbetning av mineralfyndigheter enligt minerallagen (1991:45) samt utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen. En viktig uppgift är också att ge information till företag, markägare, allmänhet, länsstyrelser och kommuner.

HANDLÄGGNINGSTIDER

Korta handläggningstider bidrar till en effektiv industriverksamhet hos sökandena. Målet är att handläggningstiden för nya undersökningstillstånd ska vara högst tre månader och för ärenden om förlängd giltighetstid maximalt två månader. Målen har under flera år nåtts med god marginal (se tabell 1).

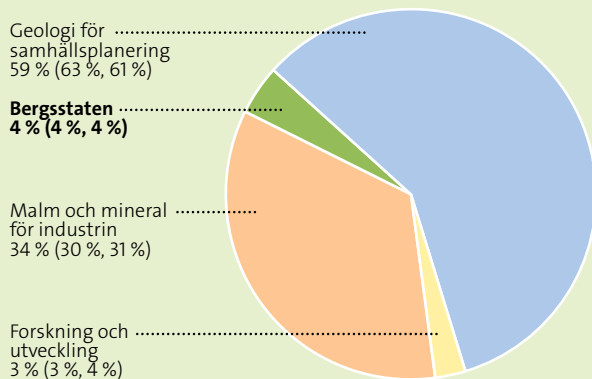
Tiden för ansökningar om bearbetningskoncessioner är nästan helt beroende av i vilken grad det behövs kompletteringar av utredningarna i ärendena, framför allt med avseende på beskrivningen av miljökonsekvenserna. Den totala ärendetiden i koncessionsärendena, från ansökningsdatum till beslutsdatum, har varit i medeltal sexton

månader. Sedan alla nödvändiga uppgifter kommit in från sökanden och samrådet med länsstyrelsen avslutats har handläggningstiden hos Bergsstaten varit knappt tre månader. För de stora grupperna undersökningstillstånd och förlängning av undersökningstillstånd har nedlagd effektiv arbetstid och kostnad för denna mätts. Eftersom undersökningstillstånd är mer tidskrävande att handlägga och det under 2012 har varit fler komplicerade ärenden har tidsåtgången per ärende ökat, se tabell 2. Under 2012 har också nyanställd personal inskolats i handläggningsarbetet.

UNDERSÖKNINGSTILLSTÅND

Antalet ansökningar om nya undersökningstillstånd har ökat något och var 211 stycken år 2012 jämfört med 191 året innan. Antalet ansökningar om förlängning av undersökningstillstånd har minskat från 353 stycken år 2011 till 258 stycken 2012. Under året har företagen, enligt ansökningarna, i första hand letat efter koppar. Därefter kommer guld, järn och zink. Dessutom finns ett ökat intresse för sällsynta jordartsmetaller och en ansökan om bearbetningskoncession avseende dessa har inkommit i Norra Kärr i Jönköpings kommun. De nya tillstånden är främst koncentrerade till de tre malmregionerna i landet: malmfälten i Norrbottens län, Skelleftefältet och guldlinjen i Västerbottens län samt Bergslagen. Antalet undersök-

Andel av verksamhetens kostnader.

Intäkter och kostnader för Bergsstaten (tkr).

	2012	2011	2010
Intäkter av anslag 24 1:8 ap 1	12 141	9 863	9 822
Intäkter av avgifter m.m.	381	202	181
Intäkter av bidrag	58	18	26
Finansiella intäkter	17	18	0
Verksamhetens intäkter	12 597	10 101	10 029
Verksamhetens kostnader	-12 597	-10 101	-10 029
Intäkter som inte disponeras av SGU	26 910	34 271	14 891
Medel som tillförts statsbudgeten	-26 910	-34 271	-14 891
Årets kapitalförändring	0	0	0

Tabell 1. Tid för tillståndsgivning.

	2012 dagar	2011 dagar	2010 dagar
Total ärendetid* för undersökningstillstånd	123	136	104
Handläggningstid** för undersökningstillstånd	36	66	41
Total ärendetid för förlängning av giltighetstid	67	95	67
Handläggningstid för förlängd giltighetstid	41	52	35
Total ärendetid för bearbetningskoncession avseende nya eller utvidgade gruvor (dagar)	516	310	401
Handläggningstid för bearbetningskoncession avseende nya eller utvidgade gruvor	72	58	44

* Ärendetid: tid från inkommen ansökan fram till beslut.

** Handläggningstid: tid från det att alla kompletteringar och yttranden inkommit fram till beslut.

Tabell 4. Tillståndsgivning, antal ansökningar och beslut.

	2012		2011		2010	
	Ansökningar	Beslut om bifall	Ansökningar	Beslut om bifall	Ansökningar	Beslut om bifall
Undersökningstillstånd	211	182	191	202	214	174
Förlängd giltighetstid	258	258	353	371	304	214
Undantag från förbudsår	38	22	42	34	39	30
Bearbetningskoncession	6	6	7	2	8	4

ningstillstånd vid årets slut (ansökningar och beslut om bifall med mera) framgår av tabellerna 3 och 4.

BEARBETNINGSKONCESSIONER

Sex bearbetningskoncessioner beviljades under året (två stycken år 2011, fyra stycken år 2010):

- I Smedjebackens kommun, Dalarnas län, beviljades Kopparberg Mining AB bearbetningskoncessionen Tvistbogruvan K nr 1 för zink, bly, koppar, silver och guld. I ansökan har beräknats att fyndigheten innehåller 575 000 ton.
- I Storumans kommun, Västerbottens län, beviljades Nickel Mountain AB bearbetningskoncessionen Rönnbäcken K nr 3 för nickel, kobolt, järn, krom, guld, silver, platina och palladium. I ansökan har beräknats att fyndigheten innehåller 296,9 miljoner ton.
- I Kiruna kommun, Norrbottens län, beviljades LKAB

Tabell 2. Nedlagd effektiv tid för beslut om undersökningstillstånd och förlängning av undersökningstillstånd.

	2012	2011	2010*
Effektiv tid i timmar per beslut	19	15	–
Kostnad i kronor per beslut	11 548	6 973	–

* System för kostnadsuppföljning har införts under 2011 och därför finns inte motsvarande uppgifter för 2010.

Kommentar: Undersökningstillstånden är mer tidskrävande än förlängningarna och under 2012 har det varit fler komplicerade ärenden än 2011.

Tabell 3. Undersökningstillstånd vid årets utgång.

	2012	2011	2010
Areal för gällande undersökningstillstånd (km ²)	18 560	16 051	20 289
Antal gällande undersökningstillstånd	1 114	1 139	1 197
Antal företag med undersökningstillstånd	100	97	105
Antal privatpersoner med undersökningstillstånd	65	47	80

bearbetningskoncessionen Kiirunavaara K nr 3 för järn. I ansökan har beräknats att fyndigheten innehåller 47,5 miljoner ton.

- I Kiruna kommun, Norrbottens län, beviljades Avalon Minerals Viscaria AB bearbetningskoncessionen Viscaria K nr 3 för koppar, järn, zink, silver och guld. I ansökan har beräknats att fyndigheten innehåller 29,33 miljoner ton.
- I Kiruna kommun, Norrbottens län, beviljades Avalon Minerals Viscaria AB bearbetningskoncessionen Viscaria K nr 4 för koppar, järn, zink, silver och guld. I ansökan har beräknats att fyndigheten innehåller 7,48 miljoner ton.
- I Västerviks kommun, Kalmar län, beviljades Wiking Minerals AB bearbetningskoncessionen Gladhammar K nr 1 för guld, silver, koppar och vismut. I ansökan har beräknats att fyndigheten innehåller 156 284 ton.

Beslutet om bearbetningskoncession för Rönnbäcken K nr 3 är överklagat. Övriga koncessioner har vunnit laga kraft.

Antalet gruvor med koncession i Sverige var vid årsskiftet 2012/2013 18 stycken, varav 16 stycken är metallgruvor. Reglerna om mineralersättning till staten och markägarna som trädde i kraft år 2005 är tillämpliga på sammanlagt 32 bearbetningskoncessioner. Inom 15 av dessa pågår produktion. För den gruvbrytning som skedde under år 2011 beslutade bergmästaren om mineralersättningar i början av år 2012. De mineralersättningar som gruvföretagen hade att betala ut till staten och markägarna uppgick till sammanlagt 1 409 360 kronor, det vill säga 606 441 kronor mer än året innan (802 919 kronor år 2011).

TILLSYN

Tidigare har den årliga tillsynen av gruvorna skett under årets sista kvartal. Från och med 2012 sker huvuddelen av tillsynen under barmarksperioden. Denna omläggning har för 2012 inneburit att alla metallgruvor besiktigats under året utom Zinkgruvan som besiktigades strax före årsskiftet 2011/2012.

Vid inspektionerna tillämpas en enhetlig arbetsmodell. Den omfattar generell information om företaget samt information om:

- gruvverksamheten – produktion, brytningsmetoder samt planer och möjligheter för en fortsatt brytning.
- geologi och gruvmätning – malmreserver, koncessionsgränser och riskanalyser avseende ras och
- fältbesök med särskild tyngdpunkt på vad som kommit fram i punkterna ovan.

Från varje gruva i drift tas vartannat år in så kallat säkringsmaterial, det vill säga helt aktualiserade gruvkartor i digital form.

Under året har åtta klagomål från enskilda, gällande eventuella överträdelser av minerallagen, tagits upp till prövning (fem år 2011). Ett av dessa prövades som tvist om ersättning. I tre fall har det funnits skäl för bergmästaren att framföra erinringar mot tillståndshavaren.

INFORMATION

På www.bergsstaten.se redovisas bland annat alla gällande undersökningstillstånd samt dagligen uppdaterade uppgifter från diariet. Som komplettering till annonsering i tidningarna publiceras också kungörelser som har samband med tillståndsgivningen.

ÅTGÄRDER AVSEENDE KIRUNA, GÄLLIVARE OCH PAJALA

LKABs planer på fortsatt gruvbrytning i Kiruna och Gällivare väntas inom de närmaste årtiondena innebära en omfattande omvandling av stadsbebyggelsen i dessa kommuner. Ett betydande planeringsarbete görs nu på olika nivåer gällande bland annat kommunernas översikts- och detaljplaner. Samrådsgrupper arbetar på både central och lokal nivå. Bergmästaren deltar i dessa avser att bevaka händelseutvecklingen i Pajala på ett likvärdigt sätt.

STIFTELSEN HÖGANÄS–BILLES HOLMS AKTIEBOLAGS DONATIONSMEDEL

SGU är förvaltare av stiftelsen Höganäs–Billesholm, vars ändamål är att lämna bidrag till bergmästaren och övrig personal vid Bergsstaten för utveckling i arbetet. Det bokförda värdet av stiftelsens tillgångar vid utgången av år 2012 uppgick till 341 450 kronor. Under år 2012 har 26 300 kronor delats ut från stiftelsen för kompetensutveckling med mera.

INKOMSTER

Avgifter i samband med tillståndsgivningen har uppburits med sammanlagt 25,8 miljoner kronor (33,7 miljoner kronor år 2011, 14,7 miljoner kronor år 2010). Medlen tillförs statskassan direkt. Inkomster inom detta verksamhetsområde uppgår till 225 609 kronor (212 994 kronor år 2011, 207 311 kronor år 2010). Av detta belopp är 199 000 kronor ersättningar för information ur mineralrättsregistret (192 667 kronor år 2011, 178 525 kronor år 2010).